

Σιωπηλοί εμπρησμοί

Μας μιλούσαν διαρκώς για το ισλάμ και την τρομοκρατία και τους προέκυψε το κοινωνικό ζήτημα!

Στις αρχές Νοεμβρίου του 2005, στο Clichy sous Bois, ένα φτωχό εργατικό προάστιο στα περίχωρα του Παρισιού, τρεις νεαροί, φοβούμενοι έναν αστυνομικό έλεγχο, προσπαθούν να κρυφτούν μέσα σε έναν υποσταθμό της ΔΕΗ. Δύο πεθαίνουν από ηλεκτροπληξία, ενώ ο τρίτος παθαίνει σοβαρά εγκαύματα. Αν και γνωρίζουν την επικινδυνότητα του χώρου, οι αστυνομικοί δε θα τους προσφέρουν καμία βοήθεια και θα τους παρουσιάσουν ως γνωστούς μικροεγκληματίες, κάτι που αργότερα αποδεικνύεται ψέμμα. Τα γεγονότα αυτά προκαλούν αμέσως το ξέσπασμα διαδηλώσεων και ταραχών μέσα στην πόλη, οι οποίες θα εξαπλωθούν γρήγορα και σε άλλα προάστια του Παρισιού και στη συνέχεια σε ολόκληρη τη Γαλλία. Οι ταραχές διαρκούν σχεδόν δυο εβδομάδες και υποχωρούν ακριβώς πριν η κυβέρνηση κηρύξει τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Τα γεγονότα αυτά εντείνονται μετά τις επιθετικές και περιφρονητικές δηλώσεις του υπουργού εσωτερικών (ο οποίος εκδήλωσε την πρόθεσή του «να εκκαθαρίσει τις συνοικίες» και αποκάλυψε τους νέους «αποβράσματα»). Ο θάνατος των δυο νεαρών βάζει φωτιά στην πυριτιδαποθήκη.

Κριτική ανάλυση των γεγονότων που οδήγησαν στην παρούσα κατάσταση

Η αστυνομική βία και οι εξεγέρσεις στις φτωχές εργατικές συνοικίες δεν είναι κάτι καινούριο. Αυτές οι απαίσιες, κάθετα δομημένες πόλεις-υπνωτήρια κατασκευάστηκαν τη δεκαετία του '50 για να στεγάσουν το προλεταριάτο της μεγάλης βιομηχανίας, αλλά υπέστησαν στη συνέχεια τις κοινωνικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης, της αποβιομηχάνισης και της αύξησης της ανεργίας. Αναπόφευκτα, στις συνοικίες αυτές βρίσκεται συγκεντρωμένος ο φτωχότερος εργατικός πληθυσμός, και ιδιαίτερα οι μετανάστες. Πρόκειται για οικογένειες που βρίσκονται στη Γαλλία εδώ και δύο ή τρεις γενιές (ο παππούς ενός από τους δυο νέους που σκοτώθηκαν από την αστυνομική καταδίωξη μετανάστευσε στη Γαλλία το 1938)· μερικές φορές επίσης πρόκειται για οικογένειες που ήρθαν πιο πρόσφατα και ζουν σε συνθήκες προσωρινότητας και παρανομίας. Πολλοί νέοι έ-

Η αστυνομική καταδίωξη μετανάστευσε στη Γαλλία το 1938)· μερικές φορές επίσης πρόκειται για οικογένειες που ήρθαν πιο πρόσφατα και ζουν σε συνθήκες προσωρινότητας και παρανομίας. Πολλοί νέοι έ-

χουν γαλλική υπηκοότητα σε αντίθεση με τους γονείς τους που δεν έχουν. Η πλειοψηφία των εργατών είναι βορειοαφρικάνικης, τούρκικης ή αφρικανικής καταγωγής και μερικές φορές στις συνοικίες αυτές υπάρχουν φτωχοί προλετάριοι πορτογαλικής, ασιατικής, γαλλικής ή άλλης καταγωγής. Οι νέοι, οι οποίοι αποτελούν σχεδόν το μισό πληθυσμό των συνοικιών αυτών, είναι οι πρώτοι που θίγονται από την ανεργία. Το μέσο ποσοστό ανεργίας είναι της τάξης του 25%, αλλά κατά περιοχές, όπως στην περίπτωση του Clichy-sous-Bois, από όπου ξεκίνησε η εξέγερση μετά τον θάνατο των δύο νέων, μπορεί να φτάσει το 40%.

Στις φτωχές αυτές συνοικίες η κρίση του δημόσιου σχολείου παίρνει ακραίες μορφές. Οι υλικές υποδομές εκεί υποβαθμίζονται συνεχώς εξαιτίας των περικοπών στον προϋπολογισμό και η πλειοψηφία των νέων βρίσκεται φυσικά σε κατάσταση «σχολικής αποτυχίας». Το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ομοιογενές. Δεν υπάρχει πλέον ένα Δημόσιο Σχολείο, αλλά πολλά δημόσια σχολεία ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των συνοικιών. Από την αρχή της εξέγερσης οι «λογικές» φωνές πρότειναν την επαναφορά των πιστώσεων για τους εκπαιδευτικούς που θα αναλάμβαναν να φροντίσουν τους νέους των συνοικιών. Εδώ υπάρχει ένας μύθος. Μπορεί οι τελευταίες κυβερνήσεις να μείωσαν κατά το ήμισυ τις πιστώσεις, αλλά οι εκπαιδευτικοί αυτοί ποτέ δεν έπαιξαν κάποιο σημαντικό ρόλο. Αντίθετα, η σχολική στήριξη των νέων με μαθησιακές δυσκολίες προοδευτικά εγκαταλείφθηκε, αποβάλλοντάς τους ακόμα γρηγορότερα από το σχολείο και ρίχνοντάς τους σε ένα καθεστώς μαζικής ανεργίας, «παράλληλης» οικονομίας και οικογενειακής διάλυσης.

Τα τελευταία χρόνια, η κατασταλτική πίεση πάνω στους νέους αυξάνεται. Οι ενοχλήσεις της αστυνομίας είναι συνεχείς, βιαιότερες και επιθετικότερες: προσπαθούν να εξευτελίσουν, να συντρίψουν το άτομο. Και όχι μόνο τους νέους. Όπως είπε μια γυναίκα συγκρίνοντας το παρόν με το παρελθόν «*Τώρα, όταν κατεβάζω τα σκουπίδια, προσέχω να έχω μαζί μου την ταυτότητά μου!*». Το ποσοτικό μετασχημάτισε το ποιοτικό, περνάμε σε μια άλλη κατάσταση: η καταστολή αλλάζει μορφή.

Το δίκαιο είναι ένα ιδεολογικό οικοδόμημα ουσιώδες για τη λειτουργία του καπιταλισμού. Ας θυμηθούμε αυτό που έλεγε ο Μαρξ: οι μορφές διακυβέρνησης και δικαίου τείνουν να βρίσκονται σε αντιστοιχία με τις μορφές εκμετάλλευσης. Η αγριότερη και βιαιότερη εκμετάλλευση προϋποθέτει σκληρότερο δίκαιο και πιο εξουσιαστικές κυβερνήσεις.¹ Έτσι, η πρόσφατη μεταρρύθμιση του ποινικού κώδικα επιτρέπει τον πολλαπλασιασμό των δώξεων και των ποινών. Τα γεγονότα ήρθαν να επιβεβαιώσουν ότι οι τροποποιήσεις του νόμου έκαναν το πεδίο εφαρμογής του πιο ασαφές. Ανάλογα με την περιοχή και τα πρόσωπα κάθε ενέργεια μπορεί να θεωρηθεί έγκλημα, κι αν δεν υφίσταται έγκλημα, μπορεί εύκολα να επινοηθεί. Οι ποινές που αφορούν την απαγόρευση των «συγκεντρώσεων στις σκάλες των κτιρίων» αποτελούν ένα τέλειο παράδειγμα. Αυτή η νέα κατάσταση έχει οδηγήσει στο διαρκή φόβο του ελέγχου και της αστυνομίας. Στόχος της κρατικής εξουσίας είναι να πάψουν οι νέοι να θεωρούν ότι χώροι όπως τα κτίρια και οι συνοικίες είναι δικό τους.

Ομοούσιος με το καπιταλιστικό σύστημα και τον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας, ο ρατσισμός παίρνει ιδιαίτερες μορφές σε κάθε κοινωνία. Στη Γαλλία διαμορφώθηκε μέσα από την αποικιακή ιστορία και τις συγκρούσεις που οδήγησαν στην αποαποικιοποίηση. Η θέση των μεταναστών στον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας ενίσχυσε κατά συνέπεια το ρατσισμό αποκρύπτοντας ταυτόχρονα την κοινωνική κρίση αφού η εξαθλίωση ενός κομματιού του προλεταριάτου αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα της μετανάστευσης. Κατά τον ίδιο τρόπο, ο ρατσισμός παραπέμπει αναγκαστικά στο ζήτημα της αποικιοποίησης. Το πρόσφατο διάταγμα που καθιστά υποχρεωτική τη διδασκαλία των «ευεργεσιών» της αποικιοποίησης στο σχολείο αντιμετωπίστηκε ως πραγματική πρόκληση. Οι πρόσφατοι εμπρησμοί ξενοδοχείων στα οποία διέμεναν μετανάστες, είτε ήταν εγκληματικοί είτε τυχαίοι (συνεπεία των συνθηκών μέσα στις οποίες στοιβάζονται άνθρωποι), οι διαδοχικές εκκενώσεις κτιρίων κατελημμένων από μετανάστες εργάτες, όλα ενισχύουν την ιδέα ότι «είναι πάντα οι ίδιοι που την πληρώνουν». Οι νέοι

των περιφερειακών συνοικιών έχουν την αίσθηση ότι αποτελούν μέρος ενός πληθυσμού που είναι από εδώ και στο εξής πλεονάζων, που δε τον υπολογίζει κανένας, που περιφρονείται, που αντιμετωπίζεται ως ένα μάτσο κλέφτες και απατεώνες. Αλλά αυτή η «μοίρα» εμφανίζεται στα μάτια τους αδιαχώριστη από την καταγωγή τους ως μετανάστες. Στον «κοινωνικό ρατσισμό» συναντιέται ο καθαρός ρατσισμός με την ίδια τη φύση του συστήματος.

Μια γενικευμένη αδυναμία

Η εξέγερση αυτή εκτυλίχθηκε μέσα σε μια ατμόσφαιρα κι ένα πλαίσιο ιδιαίτερο. Συναντάμε ξανά εδώ την αίσθηση μπλοκαρίσματος και αδιεξόδου που διαπερνά την κοινωνία. Για παράδειγμα, η απόρριψη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος από το εκλογικό σώμα περιφρονήθηκε και θεωρήθηκε ως «λάθος» από τις κυρίαρχες πολιτικές οργανώσεις. Τα μέλη των κοινωνικών φορέων, θρησκευτικών ή μη, τα οποία παροτρύνουν τους νέους να παρεμβαίνουν στη ζωή του δήμου τους, ακούν συνεχώς την ίδια απάντηση «*Δε χρησιμεύει σε τίποτα!*». Η διαδήλωση που οργανώθηκε στο Παρίσι από κοινωνικούς φορείς που απαιτούσαν «το τέλος της βίας» και μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων στην εκλογική ζωή ήταν μια παταγώδης αποτυχία. Σίγουρα, από το 1995 και μετά, κάθε απεργία και κοινωνική ή συνδικαλιστική κινητοποίηση τρώει τα μούτρα της. Αυτό το αδιέξοδο στο πεδίο των αγώνων (κίνημα των εκπαιδευτικών, κινητοποίηση ενάντια στη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος) γίνεται έντονα αισθητό στις προλεταριακές αυτές συνοικίες όπως και παντού αλλού. Η αδυναμία και η έλλειψη προοπτικής αυτής της εξέγερσης είναι η αδυναμία και η έλλειψη προοπτικής του κοινωνικού κινήματος στο σύνολό του.

Η πολιτική της απαγκίστρωσης του κράτους από τους μηχανισμούς κοινωνικής ενσωμάτωσης επιβάλλεται από την καπιταλιστική κρίση· όπως και ο φιλελευθερισμός που αντιτίθεται στη φορολόγηση των κερδών του ιδιωτικού τομέα και του πλούτου της αστικής τάξης. Τα μέσα και ο χώρος για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων μειώνονται σε σημείο εξαφάνισης. Η απάντηση της κυβέρνησης πραγματώνεται πριν από όλα στο πεδίο της καταστολής. Αρπάζει την ευκαιρία για να φιμώσει όλες τις κοινωνικές κινητοποιήσεις, απαγορεύοντας τη μια ή την άλλη εργατική συγκέντρωση ως απειλητική για τη δημόσια τάξη. Η απόφαση του πρωθυπουργού να επαναφέρει σε ισχύ ένα νόμο –ψηφισμένο από τους σοσιαλιστές την εποχή του πολέμου της Αλγερίας– για να επιβληθεί κατάσταση έκτακτης ανάγκης στα προάστια ανησύχησε ακόμα και το συντηρητικό τύπο («*Ανεβαίνει το θερμόμετρο*» ήταν ο τίτλος της *Le Monde*). Ένας νέος θα πει σε ένα δημοσιογράφο: «*Είναι ξεκάθαρο, γι' αυτούς θα είμαστε πάντα άραβες!*». Χοντρικά, η κατάσταση έκτακτης ανάγκης επέτρεψε να απομονωθούν οι «συνοικίες με προβλήματα», να καταληφθούν από την αστυνομία, να πραγματοποιηθούν έρευνες εντελώς αυθαίρετα. Από ιδεολογική σκοπιά, αυτό το μέτρο υπογραμμίζει την ταύτιση που πρέπει να γίνει μεταξύ «επικίνδυνου πληθυσμού» και «πληθυσμού των προαστίων», «μεταναστευτικού πληθυσμού». Εδώ και πάνω από είκοσι χρόνια, το κοινωνικό ζήτημα δε σταματά να μετατρέπεται με αυτόν τον τρόπο σε ένα βολικό ζήτημα ασφάλειας.² Ο υποβιβασμός του κοινωνικού ζητήματος σε ζήτημα ασφάλειας επιτρέπει όχι την κοινωνική αλλά την κατασταλτική διαχείριση του αποκλεισμού των μεταναστών εργατών.

Αλλά η συγκρουσιακή διάθεση της γαλλικής κοινωνίας, η βαθιά οργή των εκμεταλλεζόμενων τάξεων και η εύθραυστη πολιτική ισορροπία προκαλούν ορισμένους ενδοιασμούς από την πλευρά της εξουσίας. Η πολιτική τάξη και οι καπιταλιστές δε μοιάζουν έτοιμοι, στο σύνολό τους, να δεσμευτούν σε μια ενιαία γραμμή εγκληματοποίησης της φτώχειας με στόχο το διαχωρισμό και την απομόνωση των αποκλεισμένων. Ο «ρεμπουπλικανικός» λόγος της τυπικής ισότητας των ευκαιριών βρίσκεται πάντα σε χρήση, παρά το γεγονός ότι όλοι ξέρουν ότι δεν ανταποκρίνεται στην κοινωνική πραγματικότητα. Διότι αν αναγνωριζόταν η αποτυχία αυτής της ιδεολογίας της ενσωμάτωσης, αυτό θα σήμαινε την επιβεβαίωση του τέλους του ρεφορμισμού και της αναπόφευκτης έλευσης της κοινωνίας μαζικής ανεργίας. Επιπλέον, η επιλογή που στηρίζεται αποκλειστικά στην καταστολή εγείρει ορισμένα προβλήματα και αντιφάσεις. Πώς θα λειτουργήσει πραγματικά μια σύγχρονη κοινωνία με τις πόλεις υπό στρατιωτική κατοχή; Το πρόσφατο παράδειγμα του *Perpignan*³ έδειξε τα όρια αυτής της επιλογής. Το εμπόριο άρχισε γρήγορα να ασφυκτιά από την αστυνομική κατοχή της πόλης και οι έμποροι αναγκάστηκαν να ζητήσουν τη λήξη της αστυνομικής επιχείρησης. Αλλά και η επιβολή της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στις πόλεις-υπνωτήρια έθεσε παρόμοια προβλήματα· γι' αυτό και η αστυνομία

υποχρεώθηκε να χαλαρώσει τους ελέγχους στις συνοικίες των προαστίων βόρεια του Παρισιού όπου μένουν οι εργάτες, οι οποίοι δουλεύουν στο αεροδρόμιο Roissy και οι οποίοι πρέπει να πηγαίνουν εκεί κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Διαφορές

Οι πρόσφατες εξεγέρσεις δε συνδέονται με τις συγκρούσεις των συμμοριών ή με την οικονομία των ναρκωτικών και τη μικροπαραβατικότητα. Αυτό δε σημαίνει ότι οι συμμορίες των συνοικιών έλειπαν από τις συγκρούσεις· μερικές φορές, η συμμετοχή των νέων στις συμμορίες μπορεί να καθορίσει τη μορφή της δράσης τους, αλλά τα συμφέροντα της «παράλληλης οικονομίας» δεν έπαιξαν κανένα ρόλο. Εξάλλου, οι έννοιες αυτές της «παράλληλης οικονομίας» και της «οικονομίας των ναρκωτικών» δεν μπορούν να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε την κατάσταση· από τη μια πλευρά, επειδή είναι αστυνομικής φύσης και εισάγουν μιν ηθικολογία στην όλη συζήτηση, από την άλλη επειδή είναι δύσκολα μετρήσιμες. Η «παράλληλη οικονομία» είναι η κυρίαρχη

μορφή επιβίωσης σε αυτές τις φτωχές συνοικίες και η «οικονομία των ναρκωτικών» δεν είναι παρά μια από τις όψεις της, όπως και η παράνομη εργασία. Εξάλλου, η «οικονομία των ναρκωτικών» βασίζεται σε μια ισχυρή ιεραρχία και σε ισχυρές και καταπιεστικές εξουσίες μέσα στις συνοικίες. Όπως είναι εμπειρικά γνωστό –και όχι μόνο στη Γαλλία– η «οικονομία των ναρκωτικών» αναπτύσσει στενούς δεσμούς με την αστυνομία, δεσμούς που επιταχύνουν την αποσύνθεση των συνοικιών. Μακροπρόθεσμα, τα αφεντικά αυτής της οικονομίας θα ταχθούν αναμφίβολα με το μέρος της τάξης, διότι η αστυνομική κατοχή των συνοικιών διαταράσσει τις συναλλαγές. Με άλλα λόγια, παρά το γεγονός ότι η παράλληλη οικονομία (και αυτή των ναρκωτικών) είναι μέσο επιβίωσης για τους προσωρινούς εργάτες στα προάστια, δεν αποτελεί εντούτοις καθοριστικό παράγοντα για την έκρηξη οργής.

Από την πλευρά των νέων δεν είχαμε περιστατικά βίας ως απάντηση σε πράξεις βίας αντιδραστικών ή αγανακτισμένων πολιτών. Εκτός από μερικά μεμονωμένα «ατυχήματα» δεν υπήρξε ξεκαθάρισμα λογαριασμών μέσα στις συνοικίες. Παρά την επιμονή των με με τη «βία των πόλεων», η εξουσία δεν κινητοποίησε προς όφελός της την οργή των «τίμιων πολιτών». Αν και η κατάσταση έκτακτης ανάγκης έβαλε όλον τον κόσμο των εν λόγω συνοικιών στην ίδια κατάσταση, οι μορφές με τις οποίες εκφράζεται η οργή γυρνάει αναμφίβολα –και τις περισσότερες φορές– ενάντια στους εξεγερμένους. Έτσι δημιουργούνται έχθρες και επιπλέον διαιρέσεις εντός των συνοικιών. Βραχυπρόθεσμα, η πολιτική εξουσία επωφελήθηκε από το καναλιζάρισμα της «κοινής γνώμης»· μακροπρόθεσμα, ελπίζει να αποκομίσει κέρδη σε εκλογικό επίπεδο.

Στη Γαλλία, η κοινότητα των φτωχών νέων προλετάρων δεν έχει καταρρεύσει όπως στις ΗΠΑ· δεν έχει κατακερματιστεί εθνικά ή θρησκευτικά όπως στη Μεγάλη Βρετανία. Αντιδρά πάντα ως κοινότητα εκμεταλλευσόμενων, αποκλεισμένων. Οι εξεγέρσεις αυτές ήταν πριν απ' όλα εξεγέρσεις φτωχών νέων από τις εργατικές συνοικίες και όχι αποκλειστικά εξεγέρσεις νέων «που κατάγονται από μετανάστες». Στις περιοχές όπου η φτώχεια αγγίζει ένα σημαντικό μέρος της παλιάς ντόπιας εργατικής τάξης, όπως στην περίπτωση του Βορρά, πολλοί συλληφθέντες δεν ήταν οι «συνήθεις εξεγερμένοι», αλλά «λευκοί» νεαροί.⁴ Δεν παρατηρούνται πλέον «φυλετικοί» διαχωρισμοί στη δράση των εξεγερμένων. Αυτή είναι μια σημαντική διαφορά σε σχέση με τις προηγούμενες εξεγέρσεις, όπως στην περίπτωση του Perpignan. Αυτή τη φορά πρόκειται περισσότερο για την εξέγερση μιας «κοινωνικής φιγούρας», των φτωχών νέων των προαστίων. Όταν οι νέοι συγκρούστηκαν με την αστυνομία, εξέφρασαν μια αίσθηση αλληλεγγύης, την απαίτηση σεβασμού, την απόρριψη της περιφρόνησης του κράτους. Το κράτος, ωστόσο, μεταβιβάζει την περιφρόνηση της αστικής τάξης και των πλούσιων προς τους νεαρούς φτωχούς προλετάρους. Οι νέοι εξεγερμένοι απαιτούν να μη τους μεταχειρίζονται ως «εγκληματίες». Δε σταμάτησαν να απαιτούν τη

«συγγνώμη» της πολιτικής εξουσίας για τις εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν και εξηγήσεις για τον θάνατο των δυο νέων. Επειδή η πολιτική εξουσία ακολουθούσε μια κατασταλτική δυναμική, δεν μπορούσε να υποχωρήσει, να ζητήσει συγγνώμη για το θάνατο των νέων και για τα ψέμματα των επισήμων και των μμε. Μια τέτοια μεταστροφή θα νομιμοποιούσε την εξέγερση. Είναι προς συζήτηση αν βρισκόμαστε μπροστά σε ένα κίνημα με την παραδοσιακή έννοια ή μάλλον μπροστά σε ένα κίνημα που έκανε ενέργειες αλληλεγγύης, που είχε μια κοινή στάση, ενάντια στις άθλιες συνθήκες ζωής, στην κρατική καταστολή· ένα κίνημα που απαιτεί δικαιοσύνη και απορρίπτει τις όλο και πιο αφόρητες συνθήκες. Οι νέοι των φτωχών συνοικιών της περιφέρειας ξαναβρήκαν μια αίσθηση συλλογικότητας στις εξεγέρσεις αυτές. Βρισκόμαστε σίγουρα μπροστά σε μια εξέγερση μέσα στις φτωχές προλεταριακές συνοικίες, η οποία βρήκε το ενοποιητικό της στοιχείο γύρω από τα αισθήματα αυτά, ενάντια στις αστυνομικές δυνάμεις του κράτους και τους πολιτικούς, τους θεσμούς του, τα σύμβολά του· τέλος, ενάντια στους καπιταλιστές που βγάζουν κέρδος από την άθλια αυτή κατάσταση καθώς εγκαθίστανται στις φτωχές ζώνες με αντάλλαγμα φορολογικές ελαφρύνσεις.

Η φωτιά χωρίζει τους νέους από το σχολείο

Από τότε που στις συνοικίες αυτές ξεσπούν εξεγέρσεις και συγκρούσεις, είναι η πρώτη φορά που εμπλέκονται μαζικά πολύ νεαρά άτομα. Από τους περίπου 4.400 νέους που συνελήφθησαν και τους περίπου 600 που καταδικάστηκαν, σχεδόν 600 ήταν οι ανήλικοι που παρουσιάστηκαν στο δικαστήριο και από αυτούς οι 118 φυλακίστηκαν. Το ζήτημα της απουσίας νεαρών γυναικών στις εξεγέρσεις εγείρει επίσης μερικά ερωτήματα που παραπέμπουν στις συνθήκες επιβίωσης στις συνοικίες αυτές. Τα κορίτσια γενικά δε φαίνονται στη ζωή του δρόμου και των συμμοριών· ακόμα λιγότερο τη νύχτα. Η σχέση τους με το σχολείο είναι επίσης διαφορετική από αυτή των αγοριών. Γι' αυτά, το σχολείο παραμένει η μόνη δυνατότητα διαφυγής από τις συνοικίες και, παρά τις αυξανόμενες δυσκολίες, κατορθώνουν πιο εύκολα να βρίσκουν δουλειά απ' ό,τι τα αγόρια. Είναι επίσης περισσότερο «προστατευμένες» από τους «μεγάλους αδερφούς», με την καλή και την κακή έννοια της λέξης, διότι πρόκειται συχνά για καταπίεση. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα κορίτσια αντιστέκονται όλο και περισσότερο στον έλεγχο αυτό, συχνά με τραγικές συνέπειες για τη ζωή τους. Σ' αυτήν την καταπίεση αποτυπώνονται θρησκευτικές αξίες, συχνά μουσουλμανικές, μερικές φορές χριστιανικές, για παράδειγμα στις κοινότητες πορτογάλων εργατών, εργατών από τη Μαρτινίκα, το Πράσινο Ακρωτήριο ή τη Γουαδελούπη. Οι διακρίσεις με βάση το φύλο δεν ξεπεράστηκαν, και μάλιστα ενισχύθηκαν από το ότι οι συγκρούσεις εμπεριείχαν σωματική βία· χωρίς αμφιβολία, πρόκειται για ένα σημάδι των ορίων της εξέγερσης και της απομόνωσής της. Παρ' όλ' αυτά, η απουσία των κοριτσιών δε σημαίνει ότι δεν αισθάνθηκαν ότι η εξέγερση και οι αιτίες της τα αφορούν. Στην πραγματικότητα, η παρουσία τους ήταν έντονη στις διάφορες διαδηλώσεις αλληλεγγύης προς τους συλληφθέντες νέους και στα δικαστήρια.

Το νεαρό της ηλικίας των εξεγερμένων έχει άμεση σχέση με το ότι στόχος των επιθέσεων, των καταστροφών και των εμπρησμών έγιναν πολλά σχολεία. Σίγουρα, σκόπιμα τονίζεται η καταστροφή των σχολείων, για να αποσιωπηθούν οι επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα, εφορίες και επιχειρήσεις που αρνούνται να προσλάβουν νέους από τα προάστια. Όσον αφορά τα κατεστραμμένα σχολεία, ακόμα κι ένας γραφειοκράτης του συνδικάτου των καθηγητών μπόρεσε να κάνει την εξής σύνδεση: «Οι πράξεις αυτές είναι συμβολικές. Πιστεύουν ότι το σχολείο προωθεί την κοινωνική άνοδο. Ο εμπρησμός του σημαίνει ότι δεν επιτελεί πια αυτήν τη λειτουργία. Στρέφονται εναντίον του επειδή τους απογοήτευσε».⁵ Αν κήκαν τα σχολεία, αυτό συνέβη συν τοις άλλοις επειδή η κοινωνική τους λειτουργία είναι να επιτελούν την πρώτη επιλογή του κατοπινού καταμερισμού εργασίας. Από αυτή τη σκοπιά, το σχολείο τα πηγαίνει πάντα καλά. Απόδειξη; Ο μέσος όρος ηλικίας των νέων των προαστίων που εγκαταλείπουν το σχολείο για να περιπλανηθούν από τη μια δουλειά του ποδαριού στην άλλη, πέφτει. Μια πρόσφατη κοινοβουλευτική έκθεση πάνω στην «πρόληψη της παραβατικότητας» προβλέπει μάλιστα τη δημιουργία ενός συστήματος αναγνώρισης τάσεων παραβατικότητας από την ίδια την κούνια.⁶ Σ' αυτήν την πρόταση πρέπει να δούμε την προσαρμογή του δημόσιου σχολείου στη σημερινή κατάσταση, στο μέλλον παρά μια ρήξη.

Οι θρησκευτικοί παράγοντες εκτός παιχνιδιού

Στην εξέγερση αυτή, δεν υπάρχει καμιά ένδειξη θρησκευτικής χειραγώγησης. Αντίθετα, τα κοινωνικά ζητήματα πήραν το προβάδισμα έναντι της θρησκευτικής υποδούλωσης. Μέσα στην περίοδο του Ραμαζανιού, και ενάντια στις προσδοκίες της ίδιας της εξουσίας, οι θρησκευτικοί παράγοντες βρέθηκαν ανίκανοι να αντιμετωπίσουν την κατάσταση: ο Ιμάμης του Τζαμιού του Παρισιού προηλακίστηκε στο Clichy αμέσως μετά τον θάνατο των δυο παιδιών. Οι γενειοφόροι που προσπάθησαν να μεσολαβήσουν ανάμεσα στην αστυνομία και τους νέους δεν μπόρεσαν να κάνουν τίποτα. Οι θρησκευτικοί παράγοντες δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν ούτε κι από τη μέγιστη αστυνομική προβοκάτσια, το δακρυγόνο που ρίχτηκε μπροστά από το τζαμί του Clichy. Ακόμα χειρότερα, οι θρησκευτικοί παράγοντες και οι ενώσεις τους ήταν μεταξύ των πρώτων που αποδέχτηκαν την ιδέα της δημιουργίας «πολιτοφυλακών προστασίας», πηγαίνοντας εδώ κι εκεί για να οργανώσουν τις «νυχτερινές περιπολίες» που θα προσπαθούσαν να ηρεμήσουν τους νέους. Μια από τις πιο σημαντικές ισλαμικές Ενώσεις της Γαλλίας (η OUIF) άγγιξε το γελοίο εκδίδοντας φετβά που καταδίκασε τις πράξεις βίας. Μάταια προφανώς! Ένας ισλαμιστής υπεύθυνος είπε το παράπονό του σε ένα δημοσιογράφο: «Αυτοί οι νέοι είναι χαμένοι, δεν έχουν παρά ελάχιστη σχέση με τη θρησκεία. Όταν τους λέμε 'salam aleykum', αυτοί απαντούν 'καλησπέρα'».7 Θα μπορούσαμε, αντίστροφα, να στοιχηματίσουμε ότι στο «καλημέρα» του δημοσιογράφου θα είχαν απαντήσει «salam aleykum»! Για να το πούμε διαφορετικά, οι νέοι χρησιμοποιούν τις θρησκευτικές αναφορές ως συλλογικά ερείσματα, ως ταυτότητα αντίστασης. Το έδαφος πάνω στο οποίο αναπτύσσεται η θρησκεία είναι αυτό της καταστροφής και του αποκλεισμού. Από την άλλη, η εξέγερση εξέφρασε την απόρριψη αυτής της κατάστασης, θέλησε να βάλει ένα τέλος στην καταστροφή και τον αποκλεισμό. Αυτό δε σημαίνει ότι η θρησκεία παραμερίστηκε. Η θρησκεία βασίζεται στην υποχώρηση, διαμορφώνει μια ταυτότητα που αναπληρώνει την έλλειψη κοινότητας συγκροτημένης γύρω από το κοινωνικό ζήτημα. Αυτή τη στιγμή, οι θρησκευτικοί παράγοντες περιμένουν το τέλος των ταραχών για να γραπώσουν τους απογοητευμένους και τους πληγέντες. Ο ρόλος τους παραμένει απαραίτητος για τη διατήρηση της τάξης και υποθέτουμε ότι οι ιδεολόγοι της εξουσίας θα επανεξετάσουν τη σημασία των θρησκευτικών θεσμών για τη διατήρηση του κοινωνικού ελέγχου.

Όταν το κοινωνικό ζήτημα εκφράζεται μέσα στην άρνηση

Οι εξεγέρσεις αυτές φανέρωσαν την ταξική αθλιότητα, ανισότητα και αδικία: εν συντομία, έκαναν τον απολογισμό της γενικής κοινωνικής καταστροφής. Στο λόγο των συμμετεχόντων –και όσο τους δόθηκε ο λόγος στα μμε– τα κοινωνικά ζητήματα πήραν το προβάδισμα έναντι των προβλημάτων των μεταναστών, των προβλημάτων της «φυλής», που σεμνώς αποκαλούνται «εθνοτικά». Δεν ήταν πλέον το ζήτημα των προαστίων που τέθηκε, αλλά αυτό της σημερινής λογικής της κοινωνίας.

Μεταξύ των νέων που συνελήφθησαν, πολλοί ανάμεσά τους είναι αυτοί που κάνουν δουλειές του ποδαριού, προσωρινές, περιθωριακές, χαμηλών προσόντων. Η εικόνα μιας «πληθυσμιακής ομάδας» που βρίσκεται εντελώς στο περιθώριο του κόσμου της εργασίας είναι λανθασμένη. Όπως ένα μεγάλο κομμάτι των κατοίκων των συνοικιών αυτών, ανήκουν στον κόσμο της εργασίας, τη μια μέρα ως μισθωτοί, την άλλη ως άνεργοι. Στην πραγματικότητα, στους πρωταγωνιστές της εξέγερσης αυτής απεικονίζεται η

κατάσταση της παλιάς εργατικής τάξης, αλλά στο αρνητικό της. Από τη μια, θα ήθελαν να ανήκουν σε

αυτή. Από την άλλη, επειδή η εικόνα που τους μεταφέρεται από τους γονείς τους είναι αυτή της θυσίας στο βωμό του κέρδους, απορρίπτουν σθεναρά τον κόσμο της εργασίας και των μισθωτών. Μόνο με αυτή την έννοια μπορούμε να πούμε ότι απορρίπτουν την ενσωμάτωση· μια ενσωμάτωση που γίνεται αντιληπτή ως αποδοχή του κόσμου όπως είναι. «*Η δυτική κουλτούρα δε διατηρείται παρά μόνο από την επιθυμία του υπόλοιπου κόσμου να την προσεγγίσει. Όταν εμφανίζεται το παραμικρό σημάδι απόρριψης, η παραμικρή υποχώρηση αυτής της επιθυμίας, χάνει στα μάτια τους όχι μόνο όλη την ανωτερότητά της, αλλά και όλα τα θέλγητρά της. Και ακριβώς το «καλύτερο» που έχει να προσφέρει, αυτοκίνητα, σχολεία, εμπορικά κέντρα, όλα αυτά καίγονται και καταστρέφονται. Τα νηπιαγωγεία! Ακριβώς αυτό με το οποίο θα θέλαμε να τους ενσωματώσουμε, να τους περιθάλψουμε!...*»⁸ Το ξέσπασμα αυτής της εξέγερσης μπορεί να ερμηνευθεί ως μια βίαιη, σιωπηρή απάντηση στην αποτυχία του παλιού εργατικού κινήματος και των θεσμών του, στην ήττα της εργατικής τάξης. Αυτοί οι νέοι προλετάριοι είναι καταδικασμένοι εφ' όρου ζωής, είναι αποκλεισμένοι από την κλασική μισθωτή εργασία, από τις μόνιμες εργασιακές σχέσεις, τα συνδικάτα και τα κόμματα της αριστεράς δεν υπάρχουν πλέον στις συνοικίες αυτές, δεν αντιπροσωπεύουν πλέον τίποτα εκεί.

Οπτικές, όρια και αδιέξοδα

Η εξέγερση των αποκλεισμένων της εποχής μας δεν μπορεί να πάρει τον δρόμο του συλλογικού αγώνα του παρελθόντος, των κομμάτων και των συνδικάτων, ακόμα λιγότερο τον δρόμο των εκλογών. Αυτός ο προλεταριακός πληθυσμός, περιθωριοποιημένος από τις σύγχρονες κοινωνίες, δεν αναγνωρίζει τον εαυτό του στα παλιά πολιτικά σχήματα, που δημιουργήθηκαν στη διάρκεια της καπιταλιστικής ανάπτυξης εντός του πλαισίου του ρεφορμισμού. Τα όρια, η αδυναμία και η έλλειψη προοπτικής της εξέγερσης αυτής είναι, προς το παρόν, χαρακτηριστικά του κοινωνικού κινήματος συνολικά. Η εξέγερση αυτή τα αποκαλύπτει όλα αυτά, στρεφόμενη ενάντια σ' αυτό που δεν είναι πλέον ανεκτό. Παρόλα αυτά, το κίνημα αυτό κοινωνικής οργής φέρει μέσα του ένα αδιέξοδο. Από την ίδια του τη φύση συναντά δυσκολίες να γενικευτεί, διότι δεν έχει τη δυνατότητα να μπλοκάρει την αναπαραγωγή της κοινωνίας.

Πολλοί σχολιαστές ανακάλυψαν στην εξέγερση αυτή μια εκρηκτική δυναμική. Η κριτική κατανόηση ενός κινήματος κοινωνικής διαμαρτυρίας, ακόμα και περιορισμένου όπως αυτού εδώ, αναζητεί πάντα αναφορές, γενεαλογίες, αισθάνεται την ανάγκη να επανοικειοποιηθεί τη «χρυσή εποχή». Έτσι κάποιιοι, κάνοντας αναφορά στο '68, παρατήρησαν ότι η μεγάλη διαφορά βρίσκεται στην απουσία κοινωνικής ουτοπίας. Επίσης απουσίαζε η γενίκευση του κινήματος σε άλλους τομείς της κοινωνίας· αυτό που οδήγησε το 1968 στην άγρια γενική απεργία. Το Μάη του '68 μεταδόθηκε η οργή, δημιουργήθηκε μια γέφυρα ανάμεσα στους φοιτητές και τους εργάτες, και έτσι αυτοί οι τελευταίοι μπόρεσαν να μπλοκάρουν την κοινωνία. Δεδομένων των ταξικών συσχετισμών μέσα στην κοινωνία και της μαχητικότητας των μισθωτών, η γενίκευση αυτή μοιάζει σήμερα περισσότερο κι από απίθανη, καθιστώντας τα όρια αυτής της εξέγερσης ακόμα πιο εμφανή.

Αυτές οι συγκρούσεις και οι εξεγέρσεις ρίχνουν φως και στην κρίση της αστικής πολιτικής, την ταύτιση της οπτικής της δεξιάς και της αριστεράς· με αποχρώσεις όσον αφορά την τάξη και τη μέθοδο, και οι δύο συμφωνούν στη χρήση φορέων και «παιδαγωγών» ως πυροσβεστών των συνοικιών, στην επιστροφή μιας αστυνομίας πιο «ήπιας», της λεγόμενης «αστυνομίας της γειτονιάς». Σχέδιο που μοιάζει σήμερα αδύνατο να τεθεί σε εφαρμογή. Η αριστερά δεν μπορεί να προτείνει ένα διαφορετικό μέλλον με μικρότερη ανεργία και χωρίς επισφαλείς εργασιακές σχέσεις, γιατί παραμένει εγκλωβισμένη εντός των καπιταλιστικών προσταγών. Το ίδιο το Σοσιαλιστικό Κόμμα υποστηρίζει την επιβολή της «κατάστασης έκτακτης ανάγκης» στο όνομα της αναγκαίας «επαναφοράς του νόμου και της τάξης». Ζήτησε μόνο την «χρονικά περιορισμένη» ισχύ της, ψηφίζοντας διστακτικά

ενάντια στην τρίμηνη επιμήκυνσή της. Από την πλευρά του, το Κομμουνιστικό Κόμμα ψάχνει να αξιοποιήσει ένα τελευταίο χαρτί που μπορεί να παίξει στο πλαίσιο του συστήματος. Κάποιοι από τους δημάρχους του, οι οποίοι διοικούν τις περισσότερες από τις φτωχές αυτές προαστιακές πόλεις, παραμένουν οι τελευταίοι αδύναμοι συνομιλητές του πολιτικού συστήματος με τους νέους.⁹

Τα γεγονότα αυτά υπογραμμίζουν τις δυσκολίες της κατασταλακτικής αντιμετώπισης του πλεονάζοντος εργατικού πληθυσμού στο εσωτερικό κοινωνιών που έχουν μια ιδιαίτερη ιστορική κουλτούρα. Παρά την περιθωριακότητα και τον αποκλεισμό τους, οι νέοι αυτοί παραμένουν σημαδεμένοι από την ιστορία της γαλλικής κοινωνίας. Αυτό φαίνεται από το ότι επικαλούνται τις αξίες της «ισότητας» και της «δικαιοσύνης». Αλλά θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι πρόκειται για «ένα πολύ γαλλικό κίνημα»¹⁰· μάλλον είναι ένα κίνημα αποκλεισμένων που επικαλείται με εξεγερσιακή μορφή αξίες ριζωμένες στη γαλλική κοινωνία. Αξίες που θεμελίωσαν την ιδεολογία της τυπικής δημοκρατίας και του ρεφορμισμού του παρελθόντος, οι οποίες μπορούν επίσης να εγείρουν εξισωτικές αξιώσεις. Εξού και η επίδραση των γεγονότων αυτών στις άρχουσες τάξεις των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό ήταν το δεύτερο σοκ, μετά το γαλλικό όχι στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

Τα ζητήματα της εξέγερσης

Είναι οι αξίες που εξέφρασε η εξέγερση αυτή, επί της ουσίας, αντανάκλαση των βάρβαρων αξιών του συστήματος; Αξίες της βίας του αποκλεισμού, τις οποίες συναντάμε συχνά στις ομάδες και τις συμμορίες των συνοικιών; Είναι αλήθεια ότι οι νέοι είπαν «Όχι», αλλά δεν είπαν «Ναι» σε τίποτα συγκεκριμένο. Ωστόσο, υπάρχουν, μέσα στο κίνημα αυτό, αξίες που δεν είναι συστημικές. Δε θα μπορούσαμε να δούμε –μέσα σε αυτή την ισχυρή απαίτηση για σεβασμό, για να μπει ένα τέλος στον εξευτελισμό, για την κατάργηση των μορφών ρατσισμού στην υπηρεσία της εκμετάλλευσης, για κοινωνική δικαιοσύνη και στην επιθυμία για ισότητα– τα στοιχεία μιας λαχτάρας, μιας επιθυμίας για μια διαφορετική κοινωνία; Υπήρξε παράλληλα η απόρριψη της ταξικής περιφρόνησης και του ψέμματος, η πολιτική ματιά πάνω στην ίδια τους την κατάσταση, και τέλος, αλληλεγγύη. Η αλληλεγγύη αυτή εκδηλώθηκε μεταξύ των κατοίκων στις συνοικίες πριν απ’ όλα με την αντίθεσή τους στην καταστολή, τον εξευτελισμό, το ψέμα και την περιφρόνηση. Και, στην πράξη, το κάλεσμα από την πλευρά της αστυνομίας να καταδώσουν ονόματα δεν είχε κάποιο αποτέλεσμα. Σίγουρα, η στάση αυτή δεν είναι απαλλαγμένη από πιέσεις χαρακτηριστικές ολόκληρης της κοινότητας... Από την άλλη, μπορούμε να υπογραμμίσουμε ότι δεν εκδηλώθηκε καθόλου μαζική υποστήριξη προς τους εξεγερμένους. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης έγινε αποδεκτή εξ’ ολοκλήρου χωρίς πολλές εκδηλώσεις δυσαρέσκειας· πράγμα που δείχνει ότι η κατανόηση της εξέγερσης δε μεταφράστηκε αναγκαστικά σε συμφωνία με τα χρησιμοποιούμενα μέσα. Τελικά, οι εξεγερμένοι είχαν συνείδηση ότι πάλευαν ενάντια στο κράτος; Σε κάθε περίπτωση εξέφρασαν την οργή τους και την αντίθεσή τους στους θεσμούς του κράτους με τους οποίους έρχονται καθημερινά σ’ επαφή: την αστυνομία, το σχολείο, τις κοινωνικές υπηρεσίες. Από την άλλη, ήταν η καταστολή του κράτους που ενοποίησε την εξέγερση στο χρόνο και το χώρο.

Η εξέγερση των νέων των προαστίων ενδιαφέρει σίγουρα για την κρίση την οποία αποκαλύπτει, όχι τόσο γι’ αυτό που η ίδια ήταν, διότι –κι εδώ βρίσκεται η τραγική ουσία τους– δεν υπάρχει τίποτα στις συνθήκες των νέων αυτών που θα μπορούσε να δώσει κάποια προοπτική για το μέλλον, για το ξεπέρασμα της αθλιότητάς τους. Μόνοι, είναι καταδικασμένοι να επιβεβαιώνονται μόνο αρνητικά, ενάντια στο σύστημα. Για να το πούμε αλλιώς, το πραγματικό πρόβλημα που τέθηκε από την εξέγερση και τις

συγκρούσεις τους είναι πριν απ' όλα η απομόνωσή τους από την υπόλοιπη κοινωνία, από τους άλλους εκμεταλλεζόμενους. Ξέραμε ότι η παραίτηση και η παθητικότητα είναι τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της εποχής μας. Οι νέοι ήρθαν να μας το θυμίσουν και να το τονίσουν.

Η εξέγερση δεν έχει από μόνη της χειραφετικό περιεχόμενο. Είναι γνωστό απ' την ιστορία ότι μπόρεσε να θρέψει ακόμα και φασιστικές πολιτικές μορφές! Αλλά, κι εδώ ξανά, η σύγκριση πέφτει στο κενό, διότι ο φασισμός που μπορεί να υπάρχει στις μέρες μας –που πρέπει να οριστεί με τον ίδιο τρόπο όπως και κάθε μορφή ρεφορμισμού– δεν ξέρει τι να τους κάνει αυτούς τους φτωχούς και αποκλεισμένους νέους. Ας ακούσουμε τα όλο νόημα λόγια ενός νέου σε ένα δημοσιογράφο: «Δεν έχουμε μίσος, έχουμε εξέγερση!».¹¹ Και όσο υπάρχει εξέγερση, υπάρχει ελπίδα. Γιατί χωρίς εξέγερση καμιά ανατροπή δεν είναι δυνατή. Αλλά αυτή η δυνατότητα εξαρτάται από τις ιστορικές συνθήκες, από τη γενική κατάσταση.

Charles Reeve

15 Δεκεμβρίου 2005

Σημειώσεις:

1. 'Comment ce monde va', Oiseau-temps no 12, καλοκαίρι 2005.
2. Oiseau-temps no 10, 11 και 12.
3. Στο Perpignan, το καλοκαίρι του 2005, δυο φτωχές κοινότητες, αυτή των μαγκρεμπίνων [βορειοαφρικάνων] και αυτή των τσιγγάνων συγκρούστηκαν μετά τη δολοφονία ενός νέου μαροκινής καταγωγής από ένα νεαρό τσιγγάνο. Οι συγκρούσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων κράτησαν μερικές μέρες στο φόντο της πολιτικής χειραγώγησης από την πλευρά του δημάρχου (ο τσιγγάνικος πληθυσμός αποτελεί την εκλογική του βάση εδώ και αρκετά χρόνια), και οδήγησαν στην αστυνομική κατοχή της πόλης για αρκετές εβδομάδες.
4. Libération, 18 Νοεμβρίου 2005.
5. Metro, 8 Νοεμβρίου.
6. Le Monde, 9 Νοεμβρίου.
7. Le Monde, 8 Νοεμβρίου 2005.
8. «Κορόιδεψε τη μητέρα σου!», Jean Beaudrillard, Libération, 18 Νοεμβρίου 2005.
9. Στις συνοικίες και τις πόλεις όπου επιβάλλεται η παρουσία των σύγχρονων μεσαίων τάξεων, οι κομμουνιστές δήμαρχοι ευθυγραμμίζονται με την κυρίαρχη πολιτική της ασφάλειας προχωρώντας σε απελάσεις και περιθωριοποίηση των μεταναστών χωρίς χαρτιά. Αυτή ήταν πρόσφατα η περίπτωση του Montreuil.
10. Olivier Todd, Libération, 21 Νοεμβρίου 2005.
11. Le Monde, 7 Νοεμβρίου 2005.

Το κείμενο αυτό συζητήθηκε και εμπλουτίστηκε από συλλογικές συζητήσεις στο εσωτερικό του περιοδικού Oiseau-temps. Σε αυτές, εμφανίστηκαν αποκλίσεις στο εσωτερικό της συλλογικότητας, πολλές στηρίζοντας το κείμενο, άλλες εκφράζοντας αντιθέτως «σημεία διαφωνίας». Θα δημοσιευτεί στο νούμερο 13 του περιοδικού, που πρόκειται να εκδοθεί τον Ιανουάριο του 2006, μαζί με άλλα κείμενα πάνω στις εξεγέρσεις στα προάστια.

oiseautempete.internetdown.org